

студентських років М. Драгоманов знаходився у вирі суспільно-політичних подій. Він сміливо виступив на захист прогресивних педагогічних реформ попечителя київського учбового округу М. Пирогова з осудом урядових санкцій проти вченого. Ще чіткіше визначились політичні настрої М. Драгоманова, їхня національна й політична зорієнтованість під час перепоховання Т. Шевченка, коли він заявив над труною Кобзаря: кожен, хто стає на службу уярмленому народу, свідомо надіває терновий вінець. Це стало своєрідним девізом та осмисленим життєвим вибором і самого М. Драгоманова. Політичний радикалізм і національно-українська заангажованість посилювались у ході його практичної роботи та наростання урядових репресій проти найневинніших форм прояву національної свідомості. М. Драгоманов особливо рішуче виступав проти системи терору, що звужувала політичну боротьбу з особами, а не з певним існуючим ладом, і, пророкував він, легко може перерости в державний тероризм. Як політичний лідер, він мав і багато ворогів, і багато прихильників. Володів різким словом і нещадно ставився до непродуманих і неоправданих дій. Не підлягає сумніву, що він мав критичний і творчий розум, поєднаний з відвагою мислителя і політичного діяча, відвагою, яка дозволяла йому торувати власні шляхи [4].

Можна сказати, що поступовий розпад і гостра криза феодально-кріпосницьких відносин в Україні та в усій Росії зумовили значне піднесення суспільно-політичної думки, лейтмотивом, якої було звільнення українського народу від гніту. Як ми бачимо з досвіду Кирило-Мефодіївського товариства, хтось був більш ліберальним у поглядах, інші були прихильниками радикальних засобів, так чи інакше, ми знаємо історію, і знаємо, що за ХІХ століттям прийде ХХ-те, і Україна опиниться в «пазурах» Радянського Союзу. Та, щоб не було суспільна думка, мала тоді, і має зараз колосальне значення. Вона об'єднує народ, ворог може захопити територію, та не може захопити серця.

Досліджуючи погляди Михайла Драгоманова, можна виявити що центральне місце в них посідає ідея поступу: вищого ступеня соціальної справедливості та духовної культури. Обґрунтування її вчений вважав найважливішим досягненням європейської науки.

Література:

1. Суспільно-політичний рух у Наддніпрянщині в першій половині і середині ХІХ ст. [Електронний ресурс] // Історія України наприкінці ХVІІІ - на початку ХХ ст. Режим доступу: <http://zno.academia.in.ua> - Назва з екрану.
2. М. В. Нечкіна. Декабристи. М., «Наука», 1982, с. 100–101
3. Історія України/ Компаративні нариси./ О.А. Білоусько, А.М. Киридон, П.В. Киридон, П.А. Кравченко. – К.: АСМІ, 2002.
4. Н.М.Мислович, ст. викладач кафедри української мови, літератури та культури [Електронний ресурс] Михайло Петрович – учений, політик, публіцист. До 170-річчя від дня народження. Режим доступу: <http://kpi.ua>
5. А. Круглашов Драма інтелектуала: політичні ідеї Михайла Драгоманова/Чернівецький державний університет ім. Ю. Федьковича–Чернівці -"Прут", 2000.

Яріш К.

(наук. кер. – доц. Лобач К. В.)

*студентка V курсу психолого-педагогічного факультету
Полтавського національного педагогічного
університету імені В. Г. Короленка*

СУЧАСНІ РЕАЛІЇ, СТАНОВЛЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВА РОЗВИТКУ АДМІНІСТРУВАННЯ У СУДОВІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ

Питання належного функціонування судової системи слід розглядати не лише з позиції її правової регламентації організації й функціонування, а й через аналіз управлінських процесів, що протікають у ній, і мають не менше значення [1, с. 117].

Однак для розуміння зазначених процесів необхідно визначитися з ключовим поняттями, які застосовуються при здійсненні адміністрування у судовій системі нашої країни.

Питання, присвячені теоретичним та практичним проблемам здійснення адміністративних повноважень всудовій системі України, досліджувались у наукових працях таких вчених, як В. Д. Бринцев, Л. М. Москвич, С. Ю. Обрусна, Д. М. Притика, А. А. Стрижак, О. В. Федькович, С. Г. Штогун та інших науковців і практиків. Разом з тим проблеми адміністрування в судовій системі не були досліджені повною мірою[5, с. 174].

При цьому позиції авторів щодо визначення понять, які застосовуються усфері адміністрування усудовій системі, вбагатьох випадках є протилежними та застосовуються неоднаково. Це стосується як самої діяльності осіб, що займають адміністративні посади в судовій системі, так і формування понятійно-категоріального апарату вцій сфері. Тому метою даної публікації євивчення іузагальнення існуючих понять та визначень у сфері адміністрування всудовій системі, дослідження їх природи та надання авторського погляду стосовно цієї проблематики.

Міжнародний досвід свідчить, що найбільш ефективним засобом захисту прав людини є суд, який діє на засадах незалежності, безпристрасності і неупередженості. Особливо принципове значення для реалізації прав громадянина на судовий захист мають умови, в яких здійснюється правосуддя, наявність перепон для впливу на судову діяльність, зокрема і з боку представників органів державної влади. Питання адміністрування в судовій системі, причетність до управлінських рішень органів державної влади особливо актуальне в період підготовки законодавчих актів, які мають ціль суттєво прискорити судову реформу, забезпечити відправлення судами правосуддя на засадах, які визначені в статтях Конституції України. Полеміка щодо адміністративних повноважень по забезпеченню судової діяльності іде як мінімум по трьох основних напрямках.

Перша пропозиція зводиться до повернення цієї функції органам юстиції. Україна має свій власний досвід, коли органи юстиції мали відповідні структури, які займалися кадрами судів, розподіляли бюджетні кошти для судів, визначали штатний розклад працівників, суддів для кожного суду, виконували інші управлінські функції, включаючи і контроль за окремими ділянками роботи суддів. Практика показала можливість їх використання в якості важелів впливу на здійснення судами правосуддя[4, с. 18].

Головне ж є те, що така функція структур органів державної влади не може не викликати при певних обставинах сумніву у громадян щодо об'єктивності і неупередженості судів, особливо, коли є судовий спір між громадянином і органом влади. Останнім часом недоцільність виконання цієї функції органами юстиції проявляється особливо тоді, коли стороною по справі є самі органи юстиції (наприклад – при відмові в реєстрації політичної партії, при скасуванні судом нормативного акту, виданого Міністерством юстиції або ж зареєстрованого в органах юстиції і т. ін.). Нерідко представник Міністерства юстиції представляє інтереси Президента чи Уряду України. Повернення функцій забезпечення судової діяльності органам юстиції може суттєво вплинути на незалежність правосуддя, і буде суперечити інтересам громадян, їх право на об'єктивне і неупереджене правосуддя. Нерідко озвучується і пропозиція підключити до управлінської діяльності в судовій системі суди вищого рівня, або включити відповідну структуру до складу Верховного Суду України.

Ми також маємо вельми негативний досвід з цього питання: в 70-х роках минулого століття після ліквідації в 1962 році органів юстиції в СРСР забезпечення судової діяльності судів нижчого рівня здійснював Верховний Суд УСРСР через обласні суди. Згодом практика показала очевидну шкоду правосуддю, суттєве порушення принципів законності і об'єктивності при його здійсненні. Суди вищого рівня, з одного боку, зобов'язані були виправляти судові помилки судів нижчого рівня, а з іншого – несли відповідальність за якість роботи судів при здійсненні правосуддя[3, с. 18].

Верховний Суд України – це найвищий судовий орган в системі судів загальної юрисдикції. Саме судовий, і тому його основна функція є забезпечення однакового застосування законодавства усіма судами загальної юрисдикції. Статус Державної судової адміністрації України. Є різні підходи в оцінці статусу Державної судової адміністрації, яка створена Указом Президента України від 29.08.2002 року на виконання ст.125 Закону України

“Про судоустрій України” для організаційного забезпечення діяльності судів загальної юрисдикції, інших органів та установ судової системи (крім Конституційного Суду України, Верховного Суду України та вищих спеціалізованих судів) [6, с. 20].

Шестирічна практика цього відомства щодо виконання своїх функцій під контролем органів суддівського самоврядування в цілому оцінюється позитивно. Разом з тим слушною є пропозиція замінити її статус, виключити судову адміністрацію із структури органів виконавчої влади, підпорядкувавши її виключно органам суддівського самоврядування. Прихильники чинного статусу Державної судової адміністрації посиляються на конституційні положення щодо поділу державної влади на законодавчу, виконавчу і судову.

Оскільки судова адміністрація не є судовою владою, то її місце лише в структурі органів виконавчої влади. Дійсно, працівники Державної судової адміністрації не наділені будь-якими повноваженнями щодо правосуддя, їх функції аналогічні функціям секретаріату та іним підрозділам Верховної Ради України, які забезпечують діяльність законодавчого органу, але не відносяться до структури органів виконавчої влади. Аналогічна ситуація з секретаріатом Верховного Суду України та Конституційного Суду України.

Здається, було б правильним визначити особливий статус Державної судової адміністрації, яка підпорядковується органам суддівського самоврядування і має одну функцію – забезпечення судової діяльності місцевих та апеляційних судів загальної юрисдикції. Слід розширити повноваження Голови Державної судової адміністрації, передбачивши його участь у засіданнях Уряду при розгляді питань, які стосуються забезпечення судової діяльності, а також його право участі в роботі Верховної Ради України для обґрунтування розміру коштів на утримання судів при розгляді проекту Закону України “Про Державний бюджет України”. Є різні пропозиції щодо призначення на посаду Голови Державної судової адміністрації [2, с. 154].

За чинним законодавством це робить Президент України за поданням Прем’єр-міністра України за згодою Ради суддів України. Послідовно було б передати таке право призначати на посаду Голови Державної судової адміністрації та звільняти його з посади вищим органом суддівського самоврядування (З’їзд суддів України, Рада суддів України). Зокрема, З’їзд суддів України наділяє не менш важливими повноваженнями суддів Конституційного Суду України та членів Вищої Ради юстиції. Призначення суддів на адміністративні посади у судах [4, с. 20].

Особливо гострі дискусії тривають при визначенні порядку призначення суддів на адміністративні посади у судах. Є пропозиції передати такі повноваження Президенту України. Але є рішення Конституційного суду України, в якому прямо зазначено, що такі повноваження для Президента в Конституції не передбачені. Взагалі це робити і недоцільно, якщо брати до уваги повноваження, наприклад, голови місцевого суду. Носієм судової влади є суддя, який від імені держави має право виносити рішення, яке обов’язкове для всіх посадових осіб державної влади і громадян, яких воно стосується. Голова суду, крім здійснення правосуддя, має додаткове навантаження по забезпеченню роботи суду, контролю за роботою працівників апарату та інші суто управлінські обов’язки і за це він має відповідну прибавку до заробітної плати. Хто із суддів того чи іншого суду має виконувати додаткові обов’язки – це справа самих суддів і приклад цьому дала Конституція України, передбачивши обрання Голови Верховного Суду України і Голови Конституційного Суду України судьями цих судів виключно на пленарних засіданнях [1, с. 167].

Можливо було б передбачити такий порядок обрання голів судів, їх заступників і в судах нижчого рівня. Перепоною такому порядку є те, що більше 300 судів мають у своєму складі 3-4 судді і обрання ними голови суду може стати проблематичним і ускладнить організацію роботи суду, негативно вплине на процес здійснення правосуддя. Тому здається доцільно законодавчо закріпити це право за органами суддівського самоврядування. Управлінські дії у судовій системі мають свої особливості, які витікають із статусу суддів і особливого характеру діяльності суду. Претендент на суддівську посаду проходить різні стадії перевірки його придатності для роботи в сфері правосуддя: кваліфікаційна комісія, Вища рада юстиції, Секретаріат Президента, комітет з питань правосуддя Верховної Ради України, обговорення кандидатів на безстрокове обрання суддею на пленарному засіданні законодавчого органу.

Існуючий механізм підбору суддівських кадрів не є ще достатньо прозорим і є можливість його вдосконалити. Є потреба суттєво змінити систему контролю і відповідальності за виконання суддями вимог законодавства при здійсненні правосуддя і присяги суддів. Пропозиції щодо створення Дисциплінарної комісії суддів України та введення служби судових інспекторів для перевірки скарг на незаконні дії (бездіяльність) суддів є доцільним, їх реалізація створить більш дієвий механізм впливу на якість правосуддя, забезпечення конституційних прав громадян на судовий захист порушених їх прав і свобод.

Література:

1. Москвич Л. М. Ефективність судової системи: концептуальний аналіз : монографія / Л. М. Москвич. – Х. : ФІНН, 2011. – 384 с.
2. Васіна А. Ю. Державне управління : підручник / А. Ю. Васіна, А. Ф. Мельник, О. Ю. Оболенський. – К. : Знання, 2009. – 582 с.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К., Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. – 1728 с.
4. Бандурка О. М. Основи управління в органах внутрішніх справ України: теорія, досвід, шляхи удосконалення / О. М. Бандурка. – Х. : Основа, 1996. – 398 с.
5. Притика Д. М. Правові засади організації і діяльності господарської юрисдикції та шляхи їх удосконалення / Д. М. Притика. – К. : Вид. Дім «Ін Юре», 2003. – 328 с.
6. Афанасьев В. Г. Научное управление обществом. (Опыт системного исследования) / В. Г. Афанасьев. – 2-е изд., доп. – М. : Политиздат, 1973. – 390 с.

Парфіненко І.

(наук. кер. – доц. Жалій Т.В.)

*студентка V курсу історичного факультету
Полтавського національного педагогічного
університету імені В. Г. Короленка*

МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ ТА ЙОГО СТРУКТУРА В КОНТЕКСТІ ЕТНОГРАФІЧНОЇ ТРАДИЦІ Й НОВЕЛ УКРАЇНСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА

«Кожен народ має ту владу, на яку заслуговує», так сказав автор – граф Жозе де Местр у 1811 році про уряд Російської імперії. Можна стверджувати, що органи місцевого самоврядування як ніякі інші в системі держави повинні слугувати інтересам пересічного мешканця, жителя, українця. Адже місцеве самоврядування в демократичному суспільстві відіграє особливу роль. Історичний досвід та практика державотворення переважної більшості країн світу це підтверджує. Організовані за принципом місцевого самоврядування територіальні громади є сьогодні первинною та найбільш стійкою формою соціально-політичної організації суспільства.

У статті простежимо особливості структури та функцій місцевого самоврядування в контексті етнографічної традиції й новел українського законодавства. Цю проблему порушують у своїх наукових працях сучасні науковці. Дослідник О.Бабич аналізує можливі шляхи вдосконалення національного законодавства щодо забезпечення децентралізації виконавчої влади в Україні на сучасному етапі [1]. М. Баймуратов вивчає альтернативні напрямки розширення повноважень органів місцевого самоврядування, а І.Волохова з'ясовує сутність принципів місцевого оподаткування та їхню реалізацію в практичній діяльності [2-3]. Науковий доробок С.Байрак стосується теоретичного підґрунтя діяльності місцевого самоврядування як інституту демократичної правової держави [4]. Полтавський науковець П.Ворона розглядає структуру й еволюцію органів місцевого самоврядування в контексті державного будівництва, а професор М.Гриньова вивчає особливості функціонування органів місцевого самоврядування м. Полтави в контексті розширення соціального проекту «Зелений туризм для всіх» [5-6]. Нормативно-правову базу нашої розвідки стали чинні закони України: «Про місцеве